

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.237>

УДК 338.439.5:633.15

Л. В. Діброва,

к. е. н, доцент, доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4877-0496>

Б. С. Тимків,

аспірант,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-5280-0382>

**ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНИХ, ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТА
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РИНКУ ГЛИБОКОЇ ПЕРЕРОБКИ
КУКУРУДЗИ**

L. Dibrova,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Administrative Management and Foreign Economic Activity,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

B. Tymkiv,

Postgraduate student,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

**THE IMPACT OF INSTITUTIONAL, INVESTMENT, AND EXTERNAL
ECONOMIC FACTORS ON THE FUNCTIONING OF THE ECONOMIC
MECHANISM OF THE CORN DEEP PROCESSING MARKET**

У статті узагальнено результати дослідження впливу інституційних, інвестиційних та зовнішньоекономічних чинників на функціонування економічного механізму ринку глибокої переробки кукурудзи в Україні. Установлено, що економічний механізм формується як багаторівнева система взаємодії регуляторних, фінансових і зовнішньоторговельних детермінант, які визначають конкурентоспроможність і інвестиційну привабливість галузі. Виокремлено інституційні чинники, що знижують трансакційні витрати та підвищують стабільність бізнес-середовища. Систематизовано інвестиційні чинники, які забезпечують модернізацію виробництва, хоча стримуються високою вартістю капіталу. Визначено, що зовнішньоекономічні чинники формують експортну орієнтацію підприємств і їх залежність від світової кон'юнктури, валютних коливань та логістичних обмежень. Наголошено на зростаючому впливі вимог ЄС на доступ продукції до зовнішніх ринків. Установлено синергетичний ефект взаємодії інституційних та інвестиційних стимулів, що сприяє зростанню доданої вартості та експортного потенціалу. Обґрунтовано необхідність збалансування внутрішніх умов і адаптації до зовнішніх викликів. Результати можуть бути використані для удосконалення державної політики та інвестиційних стратегій у агропромисловому комплексі України.

This article summarizes the results of a study on the impact of institutional, investment, and foreign economic factors on the functioning of the economic mechanism of the corn deep-processing market in Ukraine in the context of European integration and intensifying global competition. It has been established that the economic mechanism is formed as a multi-level system of interaction between regulatory, financial, and foreign trade determinants that shape the conditions for enterprise development, their competitiveness, and investment attractiveness. Key institutional factors (tax incentives, industrial parks, international certification, administrative regulation) that reduce transaction costs and create a stable business environment are identified. It is demonstrated that institutional quality is a fundamental prerequisite for attracting investment and

developing high-value-added industries. This study systematizes investment factors-including lending, foreign direct investment, public-private partnerships, and digitalization-which serve as drivers of technological modernization and the expansion of production capacity. It has been established that limited access to capital and the high cost of financial resources are hindering the sector's investment development. It has been determined that external economic factors shape enterprises' export orientation and their dependence on global market conditions, currency fluctuations, logistical constraints, and geopolitical risks. The growing role of EU environmental and trade requirements (ESG, CBAM, Green Deal), which determine product access to foreign markets, is emphasized. Scientific approaches to assessing the interaction of factors have been supplemented through a generalized matrix of their impact on elements of the economic mechanism. A synergistic effect of the interaction between institutional and investment incentives has been established, manifested in the growth of added value and the export potential of enterprises. It has been substantiated that the effectiveness of market development is determined by the balance of internal regulatory conditions and the ability to adapt to external challenges. Approaches to harmonizing the national development model with European sustainable development requirements are proposed. The research results can be used to improve state policy and investment strategies of enterprises in Ukraine's agro-industrial complex.

Ключові слова: економічний механізм ринку, глибока переробка кукурудзи, інституційні чинники, інвестиційні чинники, зовнішньоекономічні чинники, трансформація ринку, євроінтеграція.

Keywords: market mechanisms, deep processing of corn, institutional factors, investment factors, external economic factors, market transformation, European integration.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток ринку глибокої переробки кукурудзи є важливим напрямом структурної

трансформації агропромислового комплексу України, оскільки він забезпечує зростання частки продукції з високою доданою вартістю, розширення експортних можливостей та формування засад біоекономіки. Водночас ефективність функціонування економічного механізму цього ринку визначається складною взаємодією інституційних, інвестиційних та зовнішньоекономічних чинників, які формують умови діяльності підприємств і впливають на їхню конкурентоспроможність.

Проблема полягає в тому, що в Україні зазначені групи чинників часто діють несистемно: інституційне середовище характеризується нерівномірністю та інституційними бар'єрами, інвестиційний механізм – обмеженим доступом до довгострокового капіталу та високою вартістю фінансових ресурсів, а зовнішньоекономічні умови – підвищеною волатильністю, логістичними обмеженнями та геополітичними ризиками. Такий підхід ускладнює формування стабільного й ефективного економічного механізму ринку глибокої переробки кукурудзи та стримує його інтеграцію у глобальні ланцюги створення доданої вартості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях таких авторів, як: Є Яськов, В. Смієсова [3], М. Житар. [4], Р. Білик, О. Гаврилюк [5], Е. Прушківська, В. Прушківський [6], Р. Пустовійт [7] та І. Рубіш [8] досліджено теоретичні та прикладні аспекти впливу інституційних, інвестиційних і зовнішньоекономічних чинників на розвиток економічних систем. Зокрема, обґрунтовано визначальну роль інституційного середовища у формуванні інвестиційної привабливості, доведено значення фінансових механізмів залучення капіталу для забезпечення економічного зростання, а також розкрито чинники формування міжнародної конкурентоспроможності й ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

Узагальнення наукових підходів свідчить, що зазначені чинники є взаємопов'язаними детермінантами розвитку економічних систем, проте їх комплексний вплив на функціонування економічного механізму ринку

глибокої переробки кукурудзи залишається недостатньо дослідженим і потребує подальшого наукового опрацювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження виступає обґрунтування впливу інституційних, інвестиційних та зовнішньоекономічних чинників на функціонування економічного механізму ринку глибокої переробки кукурудзи, а також виявлення їх взаємодії та синергетичного ефекту у формуванні умов розвитку підприємств галузі, визначенні їх конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічний механізм ринку глибокої переробки кукурудзи формується під впливом взаємопов'язаних інституційних, інвестиційних і зовнішньоекономічних чинників, які комплексно визначають умови функціонування суб'єктів господарювання. Інституційні чинники виступають базовим регуляторним каркасом ринкового середовища, забезпечуючи стабільність правил взаємодії, зниження трансакційних витрат та підвищення передбачуваності економічних процесів через податкові стимули, інфраструктурну підтримку і рівень адміністративної ефективності.

Інвестиційні чинники, у свою чергу, є ключовим драйвером структурних змін, оскільки визначають обсяги й напрями залучення капіталу, рівень технологічної модернізації та інтенсивність інноваційного розвитку підприємств. Їхній вплив проявляється у розширенні виробничих потужностей, підвищенні продуктивності праці і зростанні загальної інвестиційної привабливості економічної системи.

Зовнішньоекономічні чинники формують параметри інтеграції національних підприємств у глобальний економічний простір, визначаючи рівень їхньої конкурентоспроможності, чутливість до коливань світової кон'юнктури, валютних ризиків і геополітичної нестабільності. Водночас вони виступають як джерелом нових ринкових можливостей, так і фактором посилення зовнішніх обмежень (рис. 1).

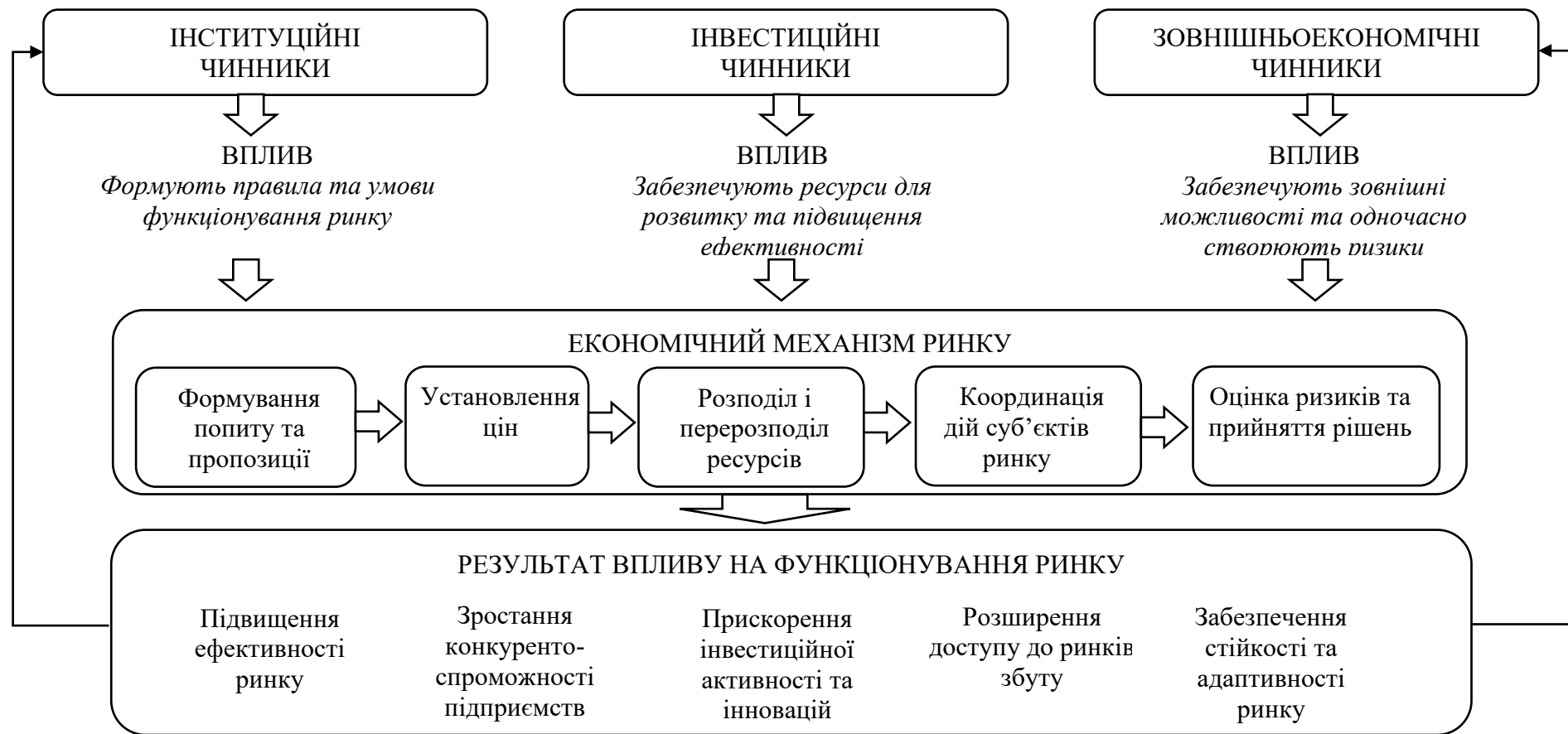

Рис. 1. Вплив інституційних, інноваційних та зовнішньоекономічних факторів на функціонування економічного механізму ринку глибокої переробки кукурудзи

Джерело: побудовано автором.

Установлено, що в сукупності окреслені чинники впливають на ключові елементи економічного механізму ринку (формування попиту й пропозиції, цінові коливання, розподіл ресурсів, систему управління та інші). Вони не діють ізольовано, а формують цілісну багаторівневу систему впливу на функціонування економічного механізму ринку. Дані фактори по-різному проявляються через ключові його елементи, зумовлюючи як параметри ринкової рівноваги, так і характер трансформацій у виробничо-інвестиційних процесах підприємств.

Ефективність функціонування економічного механізму ринку залежить від збалансованості впливу зазначених груп чинників та їх здатності забезпечувати одночасно стабільність внутрішнього середовища і адаптивність до зовнішніх викликів. Запропонована систематизація дозволяє ідентифікувати ключові точки впливу на розвиток підприємств та може бути використана як аналітична основа для подальшого оцінювання ефективності ринкових трансформацій.

З метою систематизації виявлених взаємозв'язків, узагальнення характеру впливу і його практичних наслідків для суб'єктів господарювання, доцільно подати структуровану характеристику чинників впливу на економічний механізм (табл. 1).

Таблиця 1. Узагальнена характеристика чинників впливу на економічний механізм ринку

Чинник	Елемент механізму	Критерій впливу	Прояв для підприємства	Економічний результат
Інституційні чинники				
Податкові стимули	Ціноутворення	Податкове навантаження	Зниження витрат	Підвищення конкурентоспроможності
Індустріальні парки	Розподіл ресурсів	Доступ до інфраструктури	Швидша реалізація проєктів	Скорочення інвестиційних витрат
Державні гранти	Фінансовий механізм	Обсяг підтримки	Фінансування малих і середніх підприємств	Зростання інвестицій
Захист прав	Координація	Рівень правової безпеки	Довгострокові контракти	Зниження транзакційних витрат

Продовження таблиці 1.

Чинник	Елемент механізму	Критерій впливу	Прояв для підприємства	Економічний результат
Адміністрування	Регулювання	Адміністративна ефективність	Спрощення/ускладнення процедур	Стабільність або гальмування розвитку
Інфраструктура ринку	Попит/пропозиція	Рівень забезпечення	Доступ до ринків	Зниження логістичних витрат
Інвестиційні чинники				
Кредитування	Фінансовий механізм	Вартість капіталу	Масштабування виробництва	Розширення потужностей
Міжнародні гранти	Інноваційні інвестиції	Обсяг зовнішнього фінансування	Впровадження технологій	Модернізація виробництва
Прямі іноземні інвестиції	Розподіл ресурсів	Обсяг капіталу	Створення нових потужностей	Зростання капіталізації
Державно-приватне партнерство	Координація	Інтенсивність проєктів	Інфраструктурні проєкти	Підвищення ефективності
Цифровізація	Управління	Рівень автоматизації	Оптимізація виробництва	Зростання продуктивності
Інвестиційний клімат	Ризики	Інвестиційна безпека	Активізація/стримування інвестицій	Зміна привабливості
Зовнішньоекономічні чинники				
Світовий попит	Попит/пропозиція	Світові ціни	Зміна експорту	Формування виручки
Сертифікація	Конкурентоспроможність	Відповідність стандартам	Доступ до ринків ЄС	Зростання маржі
Валютний курс	Ціноутворення	Стабільність курсу	Коливання доходів	Зміна рентабельності
Логістика	ЗЕД механізм	Стійкість маршрутів	Витрати на транспортування	Конкурентоспроможність експорту
Геополітика	Управління ризиками	Політична стабільність	Ускладнення експорту	Зниження стійкості
Конкуренція	Конкурентний механізм	Інтенсивність конкуренції	Необхідність інновацій	Технологічний розвиток

Джерело: побудовано автором.

Установлено, що ефективність функціонування економічного механізму залежить від збалансованості впливу зазначених груп чинників та їх здатності забезпечувати одночасно стабільність внутрішнього середовища і адаптивність до зовнішніх викликів. Запропонована систематизація дозволяє ідентифікувати ключові точки впливу на розвиток підприємств та може бути використана як аналітична основа для подальшого оцінювання ефективності ринкових трансформацій.

Інституційні чинники визначають «правила гри» в економіці, регулюють відносини між суб'єктами господарювання та державою [7]. Для підприємств глибокої переробки кукурудзи інституційне середовище набуває стратегічного значення, оскільки забезпечує не лише регуляторну стабільність, а й створює умови для переходу від експорту сировини до виробництва високотехнологічної продукції з високою часткою переробки.

Особливістю сучасного етапу розвитку є подвійна роль інституційного середовища: з одного боку, воно формує стимули для розвитку через механізми індустріальних парків, державних грантів, програм підтримки інвесторів та гармонізацію з вимогами ЄС; з іншого – зберігає суттєві бар'єри у вигляді інституційної інертності державного сектору, повільної адаптації до екологічних стандартів European Green Deal, відсутності ефективного страхування воєнних ризиків та недостатньої інтеграції до системи міжнародного вуглецевого регулювання (табл. 2).

Таблиця 2. Матриця моніторингу впливу інституційних чинників на функціонування економічного механізму ринку глибокої переробки кукурудзи

Інституційний чинник	Механізм впливу	Практичний результат для підприємства	Ключовий індикатор моніторингу
Закон про індустріальні парки	Звільнення від ПДВ та мита на імпорту обладнання для переробки.	Зниження капітальних витрат (CAPEX) залежно від структури імпорту обладнання (до 20%); скорочення терміну окупності на 1,5-2 роки.	Динаміка реєстрації нових учасників парків («Вінницький кластер»).
Екологічна сертифікація (ISCC EU)	Обов'язкова вимога для експорту біопалива та продуктів біосинтезу в ЄС.	Доступ до ринку ЄС; отримання «зеленої премії» (надбавка до ціни +5-10% порівняно з несертифікованим товаром).	Кількість сертифікованих підприємств у галузі (ТОВ «Укрстарч»).
Регламент REACH (ЄС)	Реєстрація хімічних та мікробіологічних речовин (крохмалі, амінокислоти).	Можливість прямої співпраці з глобальними харчовими та хімічними гігантами (Nestlé, Danone) без посередників.	Обсяги експорту високомаржинальної продукції на ринок ЄС.

Продовження таблиці 2.

Інституційний чинник	Механізм впливу	Практичний результат для підприємства	Ключовий індикатор моніторингу
Програма «Зроблено в Україні»	Надання державних грантів на придбання обладнання для переробки.	Підтримка середніх проєктів (виробництво кукурудзяного борошна, крупи) з покриттям до 50-80% витрат залежно від виду бізнесу та регіону.	Кількість виданих грантів суб'єктам малого та середнього бізнесу (МСБ).
Механізм «Інвест-нянь»	Податкові пільги та супровід інвестицій понад 20 млн євро.	Гарантування стабільності умов для стратегічних інвесторів у будівництво заводів біосинтезу.	Обсяг залучених прямих інвестицій у великі переробні об'єкти (Greenfield).
Інституційна стагнація ДП «Укрспирт»	Відсутність інвестицій у модернізацію та утилізацію відходів (барди).	Висока собівартість (на 30-40% вища за приватні заводи); екологічні штрафи та обмеження експорту.	Темпи приватизації та подальшої модернізації об'єктів спиртової галузі.

Джерело: побудовано автором.

На основі проведеного моніторингу встановлено, що інституційні чинники безпосередньо впливають на функціонування економічного механізму ринку глибокої переробки кукурудзи через зміну структури витрат, рівня інвестиційної активності, доступу до зовнішніх ринків та формування конкурентних переваг. Найбільш позитивний вплив мають індустриальні парки, механізм «Інвест-нянь», а також міжнародна сертифікація ISCC EU і регламент REACH, які забезпечують зниження капітальних витрат, розширення експортних можливостей та формування продукції з високою доданою вартістю.

Моніторинг фіксує поступовий перехід від підтримки поодиноких суб'єктів господарювання до стимулювання створення агробіотехнологічних кластерів на базі індустриальних парків. Синергетичний ефект кластерної моделі проявляється у територіальному об'єднанні заводів із виробництва крохмалю, цехів біосинтезу та об'єктів генерації біогазу з побічних продуктів переробки. З інституційної точки зору, це дозволяє радикально знизити транзакційні витрати: колективне вирішення питань підключення до потужностей електромереж, спрощення процедур отримання дозвільної

документації та спільне використання логістичних хабів суттєво нівелюють адміністративний тиск на інвестора та корупційні ризики (табл. 3).

Таблиця 3. Матриця інституційних бар'єрів, неформальних детермінант та стратегічних рекомендацій щодо розвитку економічного механізму ринку глибокої переробки кукурудзи

Категорія чинників	Опис явища	Практичний прояв у функціонуванні ринку	Рекомендації щодо нівелювання чи стимулювання
Інституційні пастки	Резистентність держсектора («Укрспирт»)	Заморожування інфраструктури, що виробляє низькомаржинальний спирт замість амінокислот.	Прискорена приватизація з інвестиційним зобов'язанням щодо перепрофілювання у біотехнологічні хаби.
	Вуглецевий розрив	Відсутність внутрішнього ринку квот на CO ₂ робить експорт у ЄС дорожчим.	Імплементація системи MRV (моніторинг, звітність, верифікація) та гармонізація з екологічним правом ЄС.
Неформальні інститути	Інститут «Надійності постачальника»	Довіра європейських байерів до українських заводів, що мають автономну енергетику.	Упровадження добровільних галузевих стандартів ділової репутації та ESG-звітності для експортерів.
	Авансове довіра-кредитування	Заміна дорогих банківських кредитів передплатою від закордонних партнерів під «чесне ім'я».	Створення державних механізмів страхування воєнних ризиків для іноземних замовників (через експортно-кредитні агентства).
Трансформаційні чинники	Кластерна інституціоналізація	Об'єднання переробки, біогазу та логістики в межах індустріальних парків.	Законодавче спрощення процедур «єдиного вікна» для підключення об'єктів біогенерації до загальних енергомереж.
	Сертифікаційна детермінанта	Неможливість продажу без ISCC EU / REACH, що відсікає дрібних гравців.	Субсидування витрат МСБ на проходження міжнародної сертифікації для виходу на високомаржинальні ринки.

Джерело: побудовано автором.

Систематизація інституційних бар'єрів і трансформаційних чинників дозволяє обґрунтувати, що ефективність економічного механізму ринку визначається не лише формальними регуляторними нормами, а й впливом неформальних інститутів, кластерних ефектів та швидкістю адаптації до міжнародного екологічного регулювання. Особливого значення набуває здатність підприємств інтегруватися у вимоги European Green Deal, CBAM та

ESG-підходів, оскільки саме ці фактори визначатимуть довгострокову рентабельність експортно орієнтованого виробництва.

Специфіка галузі глибокої переробки кукурудзи полягає у високій капіталомісткості виробництва, значній потребі у сучасному технологічному обладнанні, енергетичній інфраструктурі та тривалому періоді окупності інвестиційних проєктів. Будівництво підприємств із виробництва крохмалю, глюкозно-фруктозних сиропів, амінокислот, біоетанолу, органічних кислот або біополімерів потребує значних первинних вкладень, що обумовлює критичну залежність галузі від доступності фінансових ресурсів. Саме тому інвестиційний механізм виступає ключовим елементом економічного механізму ринку.

У країнах із перехідною економікою державні інститути відіграють визначальну роль у процесі залучення прямих іноземних інвестицій, а найвищої ефективності в їх акумулюванні можна досягти лише за умови тісної взаємодії державних органів з агентствами з просування інвестицій [8].

Серед основних інвестиційних чинників слід виокремити доступність банківського кредитування, міжнародні грантові програми, прямі іноземні інвестиції, державно-приватне партнерство, цифровізацію виробничих процесів та загальний інвестиційний клімат. Доступ до довгострокового кредитного капіталу визначає можливості підприємств щодо модернізації виробничих ліній, впровадження енергоефективних технологій та автоматизації процесів. Водночас висока вартість кредитних ресурсів, обмеженість заставного забезпечення та воєнні ризики суттєво стримують реалізацію великих інвестиційних проєктів.

Особливого значення набуває порівняння механізмів фінансового забезпечення в Україні та країнах ЄС, оскільки європейська модель характеризується системністю, довгостроковим бюджетним плануванням та інтеграцією інструментів підтримки у загальну політику розвитку агропереробки й біоекономіки. В Україні ж фінансування підприємств глибокої переробки кукурудзи значною мірою залежить від банківського кредитування, державних грантових програм, міжнародної донорської допомоги та прямих іноземних інвестицій, при цьому суттєвими

стримуючими факторами залишаються висока вартість капіталу, воєнні ризики та недостатній розвиток механізмів страхування інвестицій.

Порівняльний аналіз дозволяє виявити структурні відмінності у формуванні фінансово-кредитного механізму, державної підтримки, інноваційного фінансування та інвестиційного клімату, а також визначити напрями адаптації європейського досвіду до умов функціонування вітчизняного ринку (табл. 4).

Таблиця 4. Порівняльна характеристика фінансово-інвестиційного забезпечення ринку глибокої переробки кукурудзи в Україні та країнах ЄС

Критерій	Україна	Країни ЄС
Основні джерела фінансування	Банківське кредитування, державні гранти, міжнародна донорська допомога, програми відновлення, прямі іноземні інвестиції	Банківське кредитування, фонди Спільної аграрної політики (CAP), Європейський фонд сільського розвитку (EAFRD), Horizon Europe, приватні інвестиції
Державна підтримка	Гранти для переробних підприємств, програма «Зроблено в Україні», компенсація вартості техніки, «Інвест-няні»	Прямі виплати CAP, фінансування через EAGF та EAFRD, підтримка інноваційних агропереробних проєктів
Частка грантового фінансування	Висока залежність від міжнародних грантів та програм відновлення	Системне бюджетне фінансування в межах багаторічних програм ЄС
Вартість кредитних ресурсів	Висока процентна ставка, обмежений доступ до довгострокового фінансування, значний вплив воєнних ризиків	Нижча вартість капіталу, доступ до пільгового кредитування через фінансові інструменти ЄС
Роль прямих іноземних інвестицій	Висока потреба у стратегічних інвесторах для Greenfield-проєктів	Прямі іноземні інвестиції переважно спрямовуються на технологічне оновлення та масштабування виробництва
Страхування ризиків	Недостатньо розвинені механізми страхування воєнних та інвестиційних ризиків	Дієві механізми страхування інвестицій, експортного кредитування та гарантій
Екологічне фінансування	Обмежене, переважно за рахунок міжнародних донорів	Значне фінансування через Green Deal, ESG-інструменти, програми декарбонізації
Фінансування інновацій	Гранти міжнародних організацій та окремі державні програми	Horizon Europe, біоекономічні фонди, інноваційні кластери, венчурний капітал
Інституційна стабільність	Висока залежність від політичних і воєнних факторів	Стабільне регуляторне середовище та довгострокове бюджетне планування
Загальний інвестиційний клімат	Високий ризик, але значний потенціал зростання	Помірний ризик, висока прогнозованість і доступ до масштабних ресурсів

Джерело побудовано автором на основі [1;2].

Проведений порівняльний аналіз фінансово-інвестиційного забезпечення ринку глибокої переробки кукурудзи в Україні та країнах ЄС засвідчив наявність суттєвих структурних відмінностей у формуванні джерел фінансування, інструментах державної підтримки та рівні інституційної стабільності. Для України характерна висока залежність від банківського кредитування з підвищеною вартістю капіталу, міжнародної донорської допомоги та грантових програм, а також значний вплив воєнних ризиків, що обмежує доступ до довгострокових інвестиційних ресурсів і стримує реалізацію масштабних проєктів у сфері глибокої переробки кукурудзи.

Натомість у країнах ЄС фінансово-інвестиційний механізм має системний і довгостроковий характер, базується на інструментах Спільної аграрної політики, програмах інноваційного розвитку (Horizon Europe), а також розвинених механізмах страхування ризиків і залучення приватного капіталу. Це забезпечує нижчу вартість фінансових ресурсів, вищу прогнозованість інвестиційного середовища та спрямованість капіталу на технологічну модернізацію й виробництво продукції з високою доданою вартістю.

Сучасні тенденції на фінансовому ринку, зокрема поява нових форм капіталовкладень, удосконалення кредитних інструментів та реалізація державно-приватних партнерств, створюють нові можливості для фінансування та реалізації масштабних ініціатив у сфері розвитку. Ефективна синергія державних програм підтримки, інноваційних фінансових інструментів та міжнародної практики підвищує інвестиційну привабливість галузі [4].

Отримані результати показують, що макроекономічна стабільність є ключовою передумовою забезпечення інвестиційної привабливості країни. Насамперед оцінюють економічне середовище з позиції прогнозованості його розвитку, рівня інфляційних процесів, стабільності національної валюти та стану державних фінансів. Серед основних макроекономічних індикаторів, що визначають інвестиційну привабливість, виокремлюють динаміку та структуру валового внутрішнього продукту, рівень інфляції, обсяг державного боргу, стабільність валютного курсу та стан платіжного балансу.

[6]. Підвищення ефективності економічного механізму ринку глибокої переробки кукурудзи в Україні потребує посилення інституційної стабільності, розвитку довгострокових фінансових інструментів та адаптації європейських підходів до інвестиційної підтримки галузі.

Недостатність наявних державних фінансових ресурсів вимагає чіткого визначення пріоритетів та ефективного використання державних коштів для підтримки найважливіших галузей та проектів. Стимулююча фіскальна політика повинна бути спрямована на підтримку інвесторів, які впроваджують інновації та застосовують нові технології, а також на забезпечення справедливих умов для всіх інвесторів та інших учасників інвестиційної діяльності [3].

Попри війну, спостерігається концентрація капіталу в руках великих агрохолдингів («МХП», «Кернел», «Трієра» / «Амілко», «Роа Сагро»), які розглядають переробку як спосіб «консервації» доданої вартості всередині країни при обмеженій пропускній здатності портів. У контексті моніторингу інвестиційних чинників особливої уваги заслуговує модель функціонування ТОВ «Трієра», яка у партнерстві з міжнародною групою «Амілко» демонструє альтернативний шлях розвитку – через поглиблення технологічного переділу та нішеву спеціалізацію. Інвестиційна новизна даного кейсу полягає у механізмі транскордонного перенесення компетенцій.

Зовнішньоекономічні чинники у межах дослідження функціонування економічного механізму ринку визначають умови інтеграції національних підприємств у глобальні ланцюги створення доданої вартості та формують ключові параметри їхньої конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Вони показують включення країни у глобальні процеси, впливаючи на попит та умови торгівлі [5].

Для галузі глибокої переробки кукурудзи окреслені чинники мають системоутворюючий характер, оскільки кінцева продукція значною мірою орієнтована на експорт і залежить від вимог міжнародних стандартів, цінової кон'юнктури та торговельної політики країн-імпортерів.

Враховуючи прагнення України до євроінтеграції, доволі актуальним є порівняльний аналіз України та країн ЄС, який дозволяє виявити відмінності

у характері дії зовнішньоекономічних чинників та ступені їх інтеграції в економічний механізм ринку. Якщо для ЄС характерна стабільність зовнішньоторговельного середовища, високий рівень інституційної інтеграції та орієнтація на продукцію з високою доданою вартістю, то для України притаманна підвищена чутливість до цінових коливань, валютної нестабільності та логістичних обмежень, що формує більш ризик-орієнтовану модель функціонування ринку (табл. 5).

Таблиця 5. Порівняльний вплив зовнішньоекономічних чинників на функціонування економічного механізму ринку глибокої переробки кукурудзи в Україні та ЄС

Чинник	Україна	ЄС	Економічний результат
Світова кон'юнктура ринку	Висока залежність від коливань попиту на сировинну та напівсировинну продукцію	Стабільна орієнтація на продукцію з високою доданою вартістю	Більша волатильність доходів в Україні
Ціни на кукурудзу	Значний вплив на собівартість через сировинну модель виробництва	Менша чутливість завдяки диверсифікації переробки	Вищі цінові ризики для України
Валютний курс	Висока волатильність гривні, залежність експортної виручки	Стабільна валютна система євро	Нестабільність рентабельності в Україні
Логістика	Високі витрати, залежність від обмежених експортних маршрутів	Розвинена інтегрована логістична інфраструктура	Вищі трансакційні витрати в Україні
Геополітичні ризики	Високий рівень ризиків через воєнні та політичні фактори	Низький рівень геополітичної нестабільності	Зниження інвестиційної привабливості України
Регулювання (CBAM, Green Deal)	Адаптаційний тиск, додаткові витрати на декарбонізацію	Вбудовані механізми регулювання та підтримки бізнесу	Вищі бар'єри входу для українського експорту
Міжнародна сертифікація	Часткова інтеграція, висока вартість входу	Обов'язковий елемент ринкової системи	Обмежений доступ українських малих і середніх підприємств
Експортна структура	Переважає сировина та напівфабрикатів	Переважає продукції глибокої переробки	Нижча експортна маржинальність України
Конкурентний механізм	Цінова конкуренція як основний фактор	Інноваційна та технологічна конкуренція	Різний рівень доданої вартості продукції

Джерело: побудовано автором.

Порівняльний аналіз свідчить, що в Україні зовнішньоекономічні чинники мають переважно ризикогенний і волатильний характер, що посилюється залежністю від сировинної моделі експорту, валютними коливаннями та високими логістичними витратами. Натомість у країнах ЄС вони інтегровані в систему стабільного регуляторного середовища, орієнтованого на продукцію з високою доданою вартістю, інноваційність та екологічні стандарти. Це формує різні моделі функціонування економічного механізму: в Україні – адаптаційну та ризик-орієнтовану, у ЄС – інноваційно-стійку та експансійну.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Економічний механізм ринку глибокої переробки кукурудзи формується під комплексним впливом інституційних, інвестиційних та зовнішньоекономічних чинників, які взаємодіють між собою та визначають траєкторію розвитку галузі. Перша група забезпечує регуляторну основу функціонування ринку, впливаючи на рівень трансакційних витрат, доступ до інфраструктури, податкове навантаження та можливості інтеграції у міжнародні стандарти. Інвестиційні чинники виступають ключовим драйвером структурної модернізації, визначаючи доступність капіталу, масштаби технологічного оновлення та інтенсивність інноваційних процесів, тоді як зовнішньоекономічні чинники формують параметри інтеграції підприємств у глобальні ринки, рівень їх конкурентоспроможності та чутливість до зовнішніх шоків.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому аналізі кількісної оцінки впливу окремих чинників на показники рентабельності, доданої вартості та експортної маржинальності підприємств галузі.

Література

1. Agronews.ua. Мінекономіки почало приймання заявок на гранти для розвитку переробних підприємств у 2026 р. 2026. URL: <https://agronews.ua/news/minekonomiky-pochalo-pryjmannya-zayavok-na-granty-dlya-rozvytku-pererobnyh-pidpryyemstv-u-2026-r/> (дата звернення: 03.05.2026).

2. European Union. Funding, Tenders. URL: https://commission.europa.eu/funding-tenders_en (дата звернення: 02.05.2026).
3. Yaskov Ye., Smiesova V. The impact of the institutional environment on the investment attractiveness of the national economy: international experience. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2025. № 4. С. 206-216. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2025-4/206>.
4. Zhytar M. Financial mechanisms for attracting investments in development projects as a factor of urban growth. *Financial and credit systems: prospects for development*. 2025. № 2 (17). Р. 123-131. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2025-2-10>.
5. Білик Р. С., Білик Д. Р., Гаврилюк О. В. Економічна сутність та чинники формування міжнародної конкурентоспроможності національної економіки. *Регіональна економіка*. 2024. № 1. С. 95-101. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-1-9>.
6. Прушківська Е. В., Прушківський В. Г. Інвестиційна привабливість й зовнішньоекономічна діяльність: національний контекст та інституційні детермінанти. *Економічний простір*. 2026. № 210. С. 358-365. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.210.358-365>.
7. Пустовійт Р. Ф. Інституційні перешкоди і чинники національного економічного зростання. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір*. 2013. № 1 (99). С. 442-450.
8. Рубіш І. І. Інституційні чинники вдосконалення державного регулювання інвестиційного процесу. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2017. № 1 (7). С. 43-50.

References

1. Agronews.ua (2026), “The Ministry of Economy has begun accepting grant applications for the development of processing enterprises in 2026”, available at: <https://agronews.ua/news/minekonomiky-pochalo-pryjmannya-zayavok-na-granty-dlya-rozvytku-pererobnyh-pidpryyemstv-u-2026-r/> (Accessed 03 May 2026).
2. European Union (2026), “Funding, Tenders”, available at: https://commission.europa.eu/funding-tenders_en (Accessed 02 May 2026).
3. Yaskov, Ye. and Smiesova, V. (2025), “The impact of the institutional

environment on the investment attractiveness of the national economy: international experience”, *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, vol. 4, pp. 206-216. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2025-4/206>.

4. Zhytar, M. (2025), “Financial mechanisms for attracting investments in development projects as a factor of urban growth”, *Financial and credit systems: prospects for development*, vol. 2 (17), pp. 123-131. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2025-2-10>.

5. Bilyk, R. S., Bilyk, D. R. and Gavryliuk, O. V. (2024), “The economic nature and factors shaping the international competitiveness of the national economy”, *Rehional'na ekonomika*, vol. 1, pp. 95-101. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-1-9>.

6. Prushkivska, E. V. and Prushkivsky, V. G. (2026), “Investment Attractiveness and Foreign Economic Activity: The National Context and Institutional Determinants”, *Ekonomichnyj prostir*, vol. 210, pp. 358-365. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.210.358-365>.

7. Pustovoyt, R. F. (2013), “Institutional barriers and factors influencing national economic growth”, *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy. Problemy intehratsii Ukrainy u svitovyy finansovyy prostir*, vol. 1 (99), pp. 442-450.

8. Rubish, I. I. (2017), “Institutional Factors in Improving Government Regulation of the Investment Process”, *Naukovyj visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 1 (7), pp. 43-50.

Отримано редакцією журналу / Received: 15.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26